

„ բանած , և տեառն մերոյ օրոցքին
 „ առջևը անդադար խոսնակ կրծքիս :
 „ Իմ առջևս երգեհոն ալ զարկին
 „ խիստ սիրուն եղանակով , ու պա-
 „ տարագին ատենը այնպիսի երգեր
 „ լսեցի որ Խտալիայի խիստ վարպետ
 „ երաժիշտներուն էն անոյշ ու սրը-
 „ տաշարժ եղանակներէն ալ վեր էին :
 „ Տեսնելու բան է թէ ինչպէս քրիս-
 „ տոնեայ արաբացիք կը զմայլին աս
 „ երգերով , ու իրենց ուղտերը դուր-
 „ սը արծելու թողած՝ կուգան հին
 „ Բեթղեհէմի հովիւներուն պէս եր-
 „ կրպագութիւն ընելու թագաւո-
 „ րին թագաւորաց ան մսուրին մէջ :
 „ Եսոնցմէ ոմանք իմ առջևս հաղոր-
 „ դութիւն առին մոգուց սեղանէն
 „ այնպիսի ջերմեռանդութիւն , այն-
 „ պիսի աստուածապաշտութեամբ , որ
 „ արեւմտեան քրիստոնէից վրայ չեմ
 „ տեսած ” :

Դննդեան այրէն գետնափոր տեղ
 մը կիջնաս՝ որ Լնմեղ մանկանց մա-
 տուռ կըսուի . անկէ ալ ուրիշ մա-
 տուռ մը կանցնիս որ սրբոյն Հերոնի-
 մոսի ճգնարանն է եղեր . հոս է նաեւ
 իրեն գերեզմանը , անոր քովն ալ սրբ-
 բոյն Լսեբիոսի՝ սրբուհւոյն Պաւ-
 լայի ու սրբուհւոյն Լստոբիայի գե-
 րեզմանները . ասոնք հռովմայեցի ազ-
 նուականներ էին Սկիպիոնեանց ցե-
 ղէն , որ Հերոնիմոսի ժամանակը հոս
 քաշուեր էին ու ճգնութեամբ ան-
 ցուցեր էին իրենց մնացած օրերը :
 Լս մատուռէն վեր կելլես սուրբ Լա-
 տարինէ ըսուած վանքը , որ լատին
 կրօնաւորաց ձեռքն է , ու ամուր բերդ
 կրնամանի :

Տեղացիք Բեթղեհէմին քով ուրիշ
 շատ տեղուանք ալ կը ցուցնեն աւան-
 դութեամբ՝ իբրեւ նշանաւոր ու սրբ-
 բազան ուխտատեղիներ . զոր օրինակ
 Բեթղեհէմէն Լքուսաղէմ երթալու
 հին ճամբուն վրայ ան տեղը կը ցու-
 ցնեն , ուր որ մոգերը երկրորդ ան-
 գամ աստղը տեսեր են : Ճամբէն
 քիչ մը հեռու ուրիշ տեղ մը կը ցու-
 ցնեն , որ հրեշտակը հոնկէ առաւ

Լնմեղում մարգարէն ու Լաբելոն
 տարաւ կըսեն՝ Պանիէլ մարգարէին
 կերակուր տալու համար որ առիւծ-
 ներու գուբին մէջ էր : Վիչ մըն ալ
 անդին Ռաբէլի գերեզմանը կայ որ
 բարձրկեկեառակուսի շէնք մըն է՝ չորս
 դին պատքաշած . տաճկները ասիկայ
 մզկիթ ըրած ըլլալով՝ թող չեն տար
 որ քրիստոնեայք ներս մտնեն :

Դաժկագրութիւն :

ԴԱԾԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ մէկ հնարք
 մըն է որ անով մարդ իր գրածը մէյ-
 մը ինքը կը հասկընայ , մէյմըն ալ
 անիկայ որուն որ կը գրէ : Լս արհես-
 տը շատ հին է , և Պողոթիոս կըսէ
 թէ Վրիստոսէ 336 տարի առաջ Լ-
 նէաս Տակտիկոս անունով մէկը աս
 գրուածքներուն քսան տեսակը հա-
 ւաքեր է . ասոնցմէ կէսը իրմէ առաջ
 կը գործածեն եղեր , կէսն ալ ինքը
 հնարեր է :

Դաժկագրութիւնը երկու տեսակ
 կրնայ բաժնուիլ . մէյմը թանաքի
 ծածկագրութիւն , որուն թանաքը
 չերենար . մէյմըն ալ ան որ թէպէտ
 հասարակ թանաքով գրուած է , և կը-
 տեսնուի , բայց անանկ գրուած է որ
 չգիտցողը չհասկընար : Սենք հոս
 հիմա երկրորդին վրայ նախ խօսինք .
 ուրիշ անգամ առջինին կերպերն ալ
 կը դնենք , աւելի իբրեւ միտք բացող
 տեղեկութիւն մը՝ քան թէ խիստ
 հարկաւոր գիտելիք :

Դանաքով եղած ծածկագրութի-
 ներուն առաջին ու դիւրին կերպը աս
 է : Լն երկու երես թուղթ՝ վրայէ
 վրայ դիր , ու ինչ դրուագներ՝ կու-
 զես նէ վրան փորէ զմեղինով , կամ
 մկրատով . ետքը ան թղթերէն մէկը
 քովդ պահէ , մէկալը բարեկամիդ
 տուր : Ետքը կուզես բարեկամիդ
 ծածուկ լուր մը հասցընել , առ ան

ծակծրկած թուղթդ, ու տակը ուրիշ թուղթ մը դնելով՝ ան ծակերուն մէջէն տակի թղթին վրայ ուղածդ գրէ. ետքը ան ծակ ծակ թուղթը վերցուր, տակի թղթին պարապ մնացած տեղուանքը անտարբեր նիւթերու վրայ բաներ գրէ. միայն թէ նայէ որ ան ծածուկ իմաստիդ բառերուն հետ ետքի գրածներդ ալ յարմարին: () րինակի համար, ըսենք թէ բարեկամիդ կուզես աս ծածուկ լուրը հասցընել, թէ «Օգուշ:սցիր: Յուլիանոսէն, վասն զի անիկայ քու տանդ մէջ խօսուածները ամէնուն կիմացընէ»:
 Եւ բանս ան ծակ ծակ թղթիդ տակը եղած թղթին վրայ գրելէդ ետքը, վերցուր վրայինը, ու պարապ տեղուանքն ալ ասանկ կերպով մը լեցուր. «Լնձրեային օգերը շարունակելու վրայ են. ուստի զգուշացիր որ հարբուխ չըլլաս: Յուլիանոսէն ուղած ստակդ առի, վասն զի անիկայ քու բարեկամդ ըլլալով, ու քանի պիտոյքը ճանչնալով, աս բանիս մէջ իր սէրը յայտնի ցցուց, և ուրիշներուն խօսածները բանի տեղ չդնելով ամէնուն կը ջանայ բարիք ընել, ու իր բարի բնութիւնը ամէնուն կ'օգտէ»:
 Եւ հաճամակին ծածուկ խօսքերը նոտր գրով գրեցինք, որ քովէ քով բերելով ճիշդ վերի խօսքը կը կարդացուի:
 Արդորդ կերպը աս է: Արդու հատ հաւասար հաստութեամբ ու երկայնութեամբ գաւազաններ կունենաս, մէկը քովդ կը պահես, մէկալը բարեկամիդ կուտաս. երբոր կուզես իրեն ծածուկ բան մը գրել, ան ան գաւազանը ու վրան երիզի՝ պէս բարակ թուղթ մը պըլլելով՝ գաւազանին մէկ ծայրէն ինչուան մէկալը գրէ: Եւ թուղթը գաւազանին վրայէն քակես նէ՝ ամենեւին բան չկարդացուիր. իսկ բարեկամդ նոյն թուղթը իր գաւազանին վրայ պըլլելով ճիշդ կը կարդայ գրածդ: Եւ կերպը Սպարտացիք հնարեցին, որ երբոր զօրապետ մը

պատերազմի կը խրկէին՝ անոր կուտային աս գաւազաններուն մէկը, մէկալն ալ պարէտները, այսինքն իրենց իշխանները, քովերնին կը պահէին. երբոր ուղէին զօրապետին ծածուկ բան մը իմացընել, վերի ըսածիս պէս կը գրէին ու իրենց միտքը կը հասկըցընէին. ասոր յոյները սկիւտաղէ կամ փիթալ կըսէին:

Արդորդ տեսակն է թուանշանով ծածկագրութի, որուն մէջ թուանշանի տեղ գիր կը գործածուի, գրի տեղ ալ թուանշան, երբեմն ալ մէկ գիրը ուրիշի տեղ կը գրուի: Այժմ առկանները տեսակ մը լեզու հնարած են՝ որով մէջերնին առուտուրի վրայ ծածուկ կը խօսին. ամէն վաճառական զատ զատ բառեր կը նորէ բանլիքի համար. և աս բառս իրենց ծախելու նիւթերուն վրայ թղթով մը նշանած են, ինչպէս չուխայի, կտաւի և այլն: Այժմ առկանը կը նորէ տասը գրով բաղկացած բառ մը՝ անանկ որ ամէն մէկ գրէն մէյմէկ հատ միայն գտնուի ան բառին մէջ. զոր օրինակ Գեփասոյդ բառը. ան ընտրած անունը բանլիք կըսուի, և առջինէն սկսեալ՝ ամէն մէկ գիրը մէյմէկ թիւ կը նշանակէ. ինչպէս՝ գ 1, ե 2, տ 3, ն 4, ա 5, ս 6, ո 7, յ 8, զ 9, ք 0: Թիւ որ վաճառականը ուղէ 27 գրել, այսպէս կը գրէ՝ ե. 30 ուղէ գրել՝ ք. 54 ուղէ՝ կը գրէ ան և այլն: Եւ բանլիք ըսուած բառերը հարկ չկայ որ նշանակութիւն մը ունենան, բաւական է որ տասը գիր ըլլայ մէջը, ու ամէն ալ զատ զատ գրեր: Արբեմն ալ առանձին վաճառականներ այլեայլ նշաններ ունին որ անոնք կը գործածեն վերը ըսած կանոնով:

Արբեմն թուանշանները գրի տեղ կը գործածուին շատ կերպերով, որուն պարզը աս է.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, ը, թ, ժ, ի,

13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, լ, խ, ծ, կ, հ, ճ, զ, զ', մ,

23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32,
յ, ն, շ, ո, չ, պ, ջ, ու, ս,

33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42,
վ, տ, ը, ց, լ, փ, ք, լ, օ,

43.

Ֆ.

Իսկ զորոն տասնաւորներուն երկու
կողմը կը գրուի: Իսկնք թէ մէկը աս
խօսքս պիտի իմացնէ թէ «Յորենը
աժընցեր է», ասանկ կը գրէ:

360 260 350 50 240 8, 10, 110 80
ց ո ը ե ն ը ա ժ ը
240 360 50 350, 7
ն ց ե ը է

Գաղղիայի խռովութեան ժամա-
նակը շատը աս կերպս սկսան գործա-
ծել. բայց Ռոպէփիէր որ խռովա-
րարներուն գլխաւորն էր՝ քանի մը
հոգւոյ գլուխը կտրել տուաւ ասոր
համար. որովհետեւ մէկ քանի այս-
պիսի թղթեր լուծելով իմացան որ
իրենց դէմ ալ բաներ կային մէջը:

Իտենադարի ծածկագրութիւն ը-
սուած կերպ մըն ալ կայ որ դատաս-
տանարաններու ու պատերազմներու
մէջ կը գործածուի. ասիկայ գրերուն
նշանակութիւնը փոխելով կը լայ. զոր
օրինակ «գիրը Բ պիտի հասկընաս,
4 գիրը Դ և այլն: Իսոր համար մաս-
նաւոր աղիւսակներ ալ շինուած կան
որ ինչուան բանլիքը չգիտնայ մէկը՝
չկրնար լուծել. բայց մենք աս կեր-
պին դժուար գործածուելու եղածին
համար հոս տեղնիտեղը չենք դներ.
ինչպէս նաև ուրիշ մէկ քանի կեր-
պեր: Իմէնէն ապահովը առաջին
կերպն է որ տեսնողին կասկած ալ
չտար՝ թէ գրուածքին տակը ծածկա-
բանութիւն կայ:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Մեծ ու հարկաւոր խրատ է որ ամէն գրքի մէջ
կը կարգացուի ու ամէն մարդու բերնէն կը լսուի.
այսինքն թէ Ան բանն որ չես ուզեր քեզի ընէն՝
դունալ ուրիշ մ'ընէր: Աս արդարութեան սկզբ
բունքը մարդուս արտին մէջ այնպէս խորունկ ապա-
ւորուած է որ եթէ ասոր մտիկ ընելու ըլլար՝ մե-
կու մը փնաս չէր ընէր, և աշխարհքիս երեսէն շատ
խռովութիւններ ու կռիւներ կրպակսէին: Անի-
րաւ շահասիրութիւնը շատ անգամ մոռցրնել կու-
տայ աս արդարութեան օրէնքը՝ ոչ միայն հասա-
րակ մարդկանց, հապա նաև դատաւորներուն ու
մեծերու. բայց անիրաւութիւն ու զրկանք քաշող
մէկէն կը լիշէ:

Ատենով խեղճ աղքատին մէկը գրպանին 1 մէջ
մէկ ստակ մը միայն ունի եղեր. փորը կանթեմայ,
կերթայ մէկ ստրկի հաց կառնէ. ցամաք հաց ու-
տէն ալ քիչ մը դժուարը գալով կը տեսնէ որ
պողածախին խանութին առջևը տակաւուր 2 մեղ
կեցած է. բայց ի՞նչ շահ, ստակ չունի որ առնէ
ուտէ: Հեռուանց մեղրին դուխը կանցնի, հացը
կը բրդէ կերկընցնէ դէպ ի մեղրին տակաւուր, միտ-
քովը կը թաթիսէ կը հանէ ու կուտէ. ասանկով հա-
ջը կը լիւնցնէ: Մէյմալ տեսնես՝ պողածախը կու-
ցայ աս մարդը կը բռնէ, «Մեղրիս ստակը տուր»
կըսէ: Աղքատը պատասխան կուտայ թէ «Ես քեզ
մէ մեղր չեմ առած, ստակ ինչո՞ւ տամ»: Կոխը
կը մեծնայ, կեղեկ դատաստանի կերթան: Պողա-
ծախը կըսէ թէ «Աս մարդը մեղրս կերաւ, ստակը
չուզեր վճարել». աղքատն ալ կըսէ թէ «Մի
հաւատար տէր իմ. ես ասոր խանութին առջևը կե-
ցած՝ իմ հացս կերայ»: — «Իրաւ է, կըսէ մէկա-
ը. խանութիս առջևը կեցեր էր, բայց մէկ գիէն
հացը կը կտրէր ու մեղրովը մեղրիս մէջ կը թաթիսէր
կուտէր. աս գիտաւորութեամբ հացը կերաւ ըն-
ցուց»: Դատաւորը դարձաւ ըսաւ աղքատին թէ
«Պէտք է վճարես, վասն զի մեղրին օրհնէնքը կե-
րեր ես»: Հաշիւ ըրին թէ մէկ ստրկի հացով որ-
չափ մեղր կուտուի. չորս ստրկի ըսին. հրամայեց
դատաւորն որ աղքատը չորս ստակ վճարէ. անի-
կայ ալ ձեռքը գրպանը խոթեց հանեց, ու պողա-
ծախին ափին մէջ մէկ, երկու, իրեք, չորս ըսելով
համրեց: «Աս ի՞նչ է, հոս բան չկայ» ըսաւ պղա-
ղածախը. աղքատն ալ պատասխան տուաւ, «Հա-
պա դուն ալ ինծի բան չտուիր ըսաւ. ես ալ քեզի
գրպանիս օրհնէնքը տուի»: Դատաւորը վրայ բե-
րաւ թէ «Իրաւունքը աղքատինն է»:

1 Ճէդ:

2 Փշււ: